

Роз'яснення та рекомендації
Українського інституту національної пам'яті
щодо статусу осіб, яких було визнано реабілітованими в Україні до
набрання чинності Закону України від 13.03.2018 № 2325-VIII
«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо
удосконалення процедури реабілітації жертв репресій комуністичного
тоталітарного режиму 1917-1991 років»

Станом на сьогоднішній день перелік категорій осіб, які визнаються реабілітованими, визначається статтею 1² Закону України «Про реабілітацію жертв репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років». Реабілітованими визнаються особи: які до 24 серпня 1991 року були обвинувачені або яким було призначено покарання за рішенням позасудового органу незалежно від діяння або мотивів обвинувачення чи призначення покарання (пункт 1), стосовно яких до 24 серпня 1991 року були здійснені репресії у формах, визначених статтею 2 цього Закону, за рішенням іншого репресивного органу, якщо встановлено факт здійснення репресій проти таких осіб з класових, національних, політичних, релігійних, соціальних мотивів (пункт 2), стосовно яких до 24 серпня 1991 року були здійснені репресії за рішенням іншого репресивного органу, якщо встановлено недоведеність вини таких осіб у скоєнні злочину або адміністративного правопорушення (пункт 3), які до 24 серпня 1991 року були арештовані, перебували під вартою і яким було пред'явлено обвинувачення за статтями законодавчих актів, передбачених пунктами 1-5, за законодавчими актами, передбаченими пунктами 6-14, за діяння, передбачені пунктами 15-22 статті 3 цього Закону, якщо справи проти таких осіб були припинені під час слідства, попереднього (досудового) слідства або закриті за відсутності події злочину, відсутності складу злочину, недоведеності участі особи у вчиненні злочину (пункт 4), стосовно яких до 24 серпня 1991 року за рішенням іншого репресивного органу були здійснені репресії у формах, визначених статтею 2 цього Закону, за недонесення (неповідомлення) про вчинення або підготовку до вчинення іншою особою діяння, за яке законодавством, що діяло до 24 серпня 1991 року, було передбачено кримінальну або адміністративну відповідальність, за умови що особа, якій призначено покарання за вчинення або підготовку до вчинення такого діяння, була реабілітована в установленому порядку (пункт 5).

Відповідно до частини першої статті 7 вищевказаного Закону прийняття рішень з питань визнання осіб реабілітованими або потерпілими від репресій здійснюється Національною комісією з реабілітації за поданням регіональних комісій з реабілітації. Відповідно до пункту 2 частини першої статті 7¹, частини третьої статті 8 зазначеного Закону, а також пункту 11 розділу VI Положення про Національну комісію з реабілітації, затвердженого наказом Міністерства культури України від 25.10.2018 № 926, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 12.11.2018 за № 1281/32733, за результатами розгляду обґрунтованих

пропозицій та матеріалів, які надійшли від регіональних комісій з реабілітації, Національна комісія з реабілітації приймає висновки та рішення про визнання осіб реабілітованими або потерпілими від репресій.

Зазначена редакція статей 7, 7¹ та 8 Закону України «Про реабілітацію жертв репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років» набрала чинності з 05.05.2018. З огляду на це, після 05.05.2018 єдиним органом, який має повноваження приймати рішення про визнання осіб реабілітованими та видавати відповідні висновки та рішення про реабілітацію, є Національна комісія з реабілітації.

Разом з тим, статтею 1 Закону України від 17.04.1991 № 962-XII «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні» у редакції, яка діяла до 05.05.2018, було передбачено, що реабілітованими вважаються особи, які з політичних мотивів були необґрунтовано засуджені судами або піддані репресіям позасудовими органами, в тому числі «двійками», «трійками», особливими нарадами і в будь-якому іншому позасудовому порядку, за вчинення на території України діянь, кваліфікованих як контрреволюційні злочини за кримінальним законодавством України до набрання чинності Законом СРСР «Про кримінальну відповідальність за державні злочини» від 25 грудня 1958 року, за винятком осіб, зазначених у статті 2 Закону України від 17.04.1991 № 962-XII «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні». Реабілітованими було також визнано громадян, засуджених за: антирадянську агітацію і пропаганду за статтею 7 Закону СРСР «Про кримінальну відповідальність за державні злочини» від 25 грудня 1958 року і статтею 62 Кримінального кодексу України в редакції до прийняття Закону Української РСР від 28 жовтня 1989 року «Про затвердження Указу Президії Верховної Ради Української РСР від 14 квітня 1989 року «Про внесення змін і доповнень до Кримінального і Кримінально-процесуального кодексів Української РСР»; поширення завідомо неправдивих вигадок, що порочать радянський державний і суспільний лад, тобто за статтею 187¹ Кримінального кодексу України; порушення законів про відокремлення церкви від держави і школи від церкви, посягання на особу та права громадян під приводом справляння релігійних обрядів, якщо вчинені дії не були поєднані з заподіянням шкоди здоров'ю громадян чи статевою розпустою. Визнано такими, що підлягають реабілітації, також осіб, щодо яких з політичних мотивів застосовано примусові заходи медичного характеру.

Крім того, відповідно до статті 3 Закону України від 17.04.1991 № 962-XII «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні» у редакції, яка діяла до 05.05.2018, було визнано реабілітованими всіх громадян, засланих і висланих з постійного місця проживання та позбавлених майна за рішенням органів державної влади і управління з політичних, соціальних, національних, релігійних та інших мотивів під приводом боротьби з куркульством, противниками колективізації, так званими бандпособниками та їх сім'ями.

Згідно з статтями 7 та 8 Закону України від 17.04.1991 № 962-XII «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні» у редакції, яка діяла до 05.05.2018, проведення перевірки щодо кримінальних справ репресованих осіб,

складання відповідних висновків та видача довідок про реабілітацію покладалося на органи прокуратури. У випадках наявності підстав для визнання особи такою, що не підлягає реабілітації, остаточне рішення щодо реабілітації такої особи приймалося судом. Особі, яку було визнано такою, що не підлягає реабілітації, вручалася копія ухвали (постанови) суду, а в разі визнання особи необґрунтовано засудженою або підданою покаранню за рішенням позасудового органу – довідка про реабілітацію. Крім того, відповідно до статті 9 Закону України від 17.04.1991 № 962-XII «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні» у редакції, яка діяла до 05.05.2018, вирішення питань, пов'язаних з встановленням факту розкуркулювання, адміністративного виселення, здійснювалося штатними комісіями з питань поновлення прав реабілітованих, утвореними обласними, міськими та районними радами. За дорученням зазначених комісій факти безпідставності заслання і вислання, направлення на спецпоселення, а також конфіскації і вилучення майна встановлювалися органами внутрішніх справ.

Таким чином, у період до 05.05.2018 довідки та інші документи про реабілітацію репресованих осіб приймалися (складалися) та видавалися репресованим особам органами прокуратури, судами, а у визначених Законом від 17.04.1991 № 962-XII «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні» випадках також іншими органами.

Законом України від 13.03.2018 № 2325-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення процедури реабілітації жертв репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років», а також чинною редакцією Закону України «Про реабілітації жертв репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років» не передбачено втрату чинності будь-якими довідками, посвідченнями або іншими документами про реабілітацію репресованих осіб, які були складені (прийняті) та/або видані репресованим особам у період до 05.05.2018. Так само зазначеними законодавчими актами не передбачено будь-якої обов'язкової повторної або додаткової реабілітації репресованих осіб, які вже були визнані в Україні реабілітованими до 05.05.2018.

Таким чином, особи, яких до набрання чинності Закону України від 13.03.2018 № 2325-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення процедури реабілітації жертв репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років», тобто до 05.05.2018 було визнано в Україні реабілітованими відповідно до статті 1 або статті 3 Закону України від 17.04.1991 № 962-XII «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні» у редакції, яка діяла до 05.05.2018, мають статус реабілітованих осіб згідно з Законом України «Про реабілітацію жертв репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років».

Довідки або інші документи про реабілітацію, які до 05.05.2018 були видані таким особам органами прокуратури, судами, іншими державними органами України, штатними комісіями з питань поновлення прав реабілітованих, утвореними обласними, міськими та районними радами, є чинними та підтверджують факт визнання зазначених осіб реабілітованими.

Крім того, залишається відкритим питання видачі посвідчень реабілітованим особам. Так, статтею 6 Закону № 2325 передбачено, що реабілітованим, які мають право на передбачені цим Законом пільги, видається посвідчення єдиного зразка, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

Видача цього посвідчення проводиться за місцем проживання виконавчими органами відповідних сільських, селищних, міських рад, у тому числі обраними об'єднаними територіальними громадами.

З метою врегулювання зазначених вище питань, прошу доручити відповідним структурним підрозділам облдержадміністрації:

- провести інформаційно-роз'яснювальну роботу серед населення, зокрема, шляхом створення на сайті облдержадміністрації відповідної рубрики та розміщення в ній необхідної інформації про реабілітацію (законодавство, взірці заяв, роз'яснення з найбільш актуальних питань) та забезпечити єдиний підхід до розгляду звернень мешканців області з питань реабілітації;

- підготувати узгоджені пропозиції відповідно до чинного законодавства щодо видачі реабілітованим особам посвідчень та довести їх до відома місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування.

Про прийняті рішення та результати проведеної роботи прошу інформувати мене у встановленому порядку (адреса для листування: вул. Грушевського, 21, каб. 503, Обласна рада).

Одночасно надаю для урахування в роботі роз'яснення та рекомендації Українського інституту національної пам'яті, при якому діє Національна комісія з реабілітації.

Додаток: на 3 арк.

З повагою
Голова регіональної комісії з реабілітації

 Адамович С.В.